

ROZWAŻYĆ (81) vb pf

o jasne; w inf -ã- (13), -a- (3); -a- *GliczKsiąż* (2); -ã- : -a- *RejZwierc* (5:1); w imp 2 sg a jasne; w pozostałych formach a pochylone (w tym 2 r. błędne znakowanie).

inf rozważyć (17). ◇ fut 2 sg rozważysz (6). ◇ 3 sg rozważy (12). ◇ 1 pl rozważymy (2). ◇ praet 1 sg m rozważyłem, -m rozważył (2). ◇ 2 sg f -ś rozważyła (1). ◇ [3 sg f rozważyła.] ◇ imp 2 sg rozważ (9); -aż (2) *KromRozm I*, *RejZwierc*, -(a)ż (7). ◇ 3 sg niech, niechaj(że) rozważy (3). ◇ 2 pl rozważcie (2); -aż- (1), -(a)ż- (1). ◇ 3 pl niechaj rozważą (1). ◇ con 3 sg m by rozważył (1). f by rozważyła (1). ◇ 2 pl m pers byście rozważyli (1). ◇ 3 pl m pers by rozważyli (1). ◇ part praes act rozważac (1) *BielKron* 200. ◇ part praet act rozważywszy (21).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII(XVIII) – XVIII w.

1. [Rozmierzyć, odmierzyć części do podziału: rozvazycz, rozmyerzicz, zamyerzicz, zagraniczicz limito, -are i#d est#; terminare *ReuchlinBartBydg* Q5.

a. Zważywszy podzielić na części [co]: A Ty łynu człowieczy weźmi łobie miecz ostry/ coby y włofy golił: á wziawłfy ij/ powleczeńz go po głowie twoiey/ y po brodzie twoiey: y weźmiesz też łobie łzale z gwichty/ y rozważyłz [divides] włofy. *Leop Ez* 5/1 (*Linde*).]

2. Zastanowić się, przemyśleć, zbadać; *perpendere Mącz, Calep; acie mentis pertractare Mącz; expendere Modrz; consultare, decernere, deliberare, deliberationem habere, statuere Calep* (76) :

rozważyć co (62): *BielŻyw* 44; *RejŁas* w. 10; á on [Bóg] niezmienił przyrodzenya dobrotliwości łwoich/ y rozważywłfy to wmiłofierdziu łwoiem wywiódł ie ná łferokie rołkołfy łezpieczeńłtwá ich. *RejPs* 159v, 22, 69v, 114, 150, 179v (11); Niechai że fię każdy/ wtych łłowiech obezry iako we zwierciedle/ a łwoie paniełłtwo rozważy. *SeklWyzn* f3; *SeklKat* F4v [2 r.]; *KromRozm I* E2; Bo ty [nadziejo] łamá ciełzyłz záłmucone/ [...] Y mnieł teraz pociełzyć raczyłá/ Gdył tu głupłłtwo náłze rozważyłá *BielKom* G5v, nlb 4; *GliczKsiąż* D3, H4, I2; Iełłci żywot rołkołłzny/ lecz kto gi rozważy/ Iuż łwobodę s łumnieniem/ práwie ná łzańc waży. *RejZwierz* 117v; *BielKron* 81, 112, 231, 392v; *Mącz* 289b, 405d, 462a; *GórńDworz* O8, V2; *RejPos* 263, 326v; *RejPosWiecz*³ 99v; álbo też táłke o tym y młode łudzi będziełz vczył y ćwiczył/ iełłi łobie y im też nie rozważyłz trzeźwołłci/ cżuynołłci/ dziwnych łpraw/ cznoth/ pomiáry/ y inych przypadkow onych łudzi zacnych tymi cnotámi ozdobionych *RejZwierc* 14v, A3v, B2v, 18v, [28³], 71v [2 r.] (17); *ModrzBaz* 27, 72; *Paprup* F. Cf Ze zdaniem dopełnieniowym.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: to (6), wszystko (1); zaimek pytajny (11), iż(e, -by) (8), zaimek względny (1), aby (1), jeśli 'czy' (1)] (22): *RejPs* 133v, 180v; *RejJóz* B4; Naprzód wroćimýię do te^{go} cołmy onich przy łódem cap. łłyzeli/ Potém co tam powiedziáno pilnie rozważywłzy/ mimo wiele inłzych rzeczy/ tę włáłnołc prawie włzyłłkich náłzego czału łáłłzywych prorokow pamiełáimy *MurzNT* 108v; A iż łye přętko wymyłłwu łwego imye/ nyerozważywłfy y łyebye yełłi co ma w łobye prawđzye przeciwnego *KromRozm II* p3v; tedy nyechayże łobye dobrze rozważy [matka]/ áby táką [mamkę] yednáłá coby y żywotá byłá łobrego/ y rozumu nyepodłego. *GliczKsiąż* D5v; co nyechayby łobye rozważyli/ ci ktorzy chcá łyny łwe młode do dworu ođłyłác/ yáko iełł bárzo łzkodliwa rzecz y nyeprzyłłtoyna bez náuki yákyey/ ktoráby łyn nye był wypolerowan to cżynić. *GliczKsiąż* I2, H3, M7; *BielKron* 200; Mułłf rozważyć łobie/ iż thu iuż ná zyemi ładnego

wspomożenia/ żadney rády/ áni żadnego ráttunku łobie znaleźć nie możefz/ iefli nie podnieiefz oczu łwoich w niebo do tego Pána á miłofiernego dobrodzyeia łwoiego *RejPos* 202, 173v, 196v, 235v; *RejZwierc* 21v, 57, 72, 80v, 87v [2 r.], 90v, 151v.

Zwroty: »dobrze rozważyć« (3): *GliczKsiąż* D5v; Krol pan moy profi/ ábyście to v łiebie dobrze rozważyli/ á nań dobre baczenie mieli. Iefli [...] *BielKron* 231; Co ták rozumiem iż cztąc powoli łepiej to będziefz vmiał rozważyć niżli iákoć tu iefł krotko wywiedziono *RejZwierc* A3v.

»rozważyć jaśnie« (1): Rozważyłem ty włzytki rzeczy łam w łobie iáśnie [*Omnia haec tractavi in corde meo Vulg Eccle* 9/1]/ iż łpráwiedliwi y mądrzy/ y ich łłudzy łą w ręku Bożych. *BielKron* 81.

»w myłli, na myłli (swej) rozważyć« [*szyk zmienny*] (2:1): Czozby kolwiek powiedác chciał pirwey na myłli rozwaź. *BielŻyw* 44; *RejPs* 206; ROzważywłzy pilnie w myłłach łwoich/ czo tho iefł zá Pan/ á iákie łą nierozmierzone dobrodzyełtwá iego przećiwko narodowi łudzkiemu *RejPos* 173v.

»pilnie rozważyć« = *diligenter perpendere* *Mącz* [*szyk zmienny*] (4): A kto to pilnie rozważy obaczy łie iż to iefł bog ktory ma moc nád włłzytki národy *RejPs* 69v; *MurzNT* 108v; *Mącz* 289b; *RejPos* 173v.

»roztropnie (a. roztroprnym rozumem) rozważyć« (2): Zwycięzy [*cnotliwy*] w łobie łnádnie y łákomłtwo/ gdyż to łobie rołtropnie rozważy/ iż nátturá człówiecza ná rownym á ná łłufłnym przełttác może. *RejZwierc* 21v; Táktze y człówiekowi poććiwemu/ ktory rołtroprnym rozumem włłzytko okołó łiebie rozważyć może/ á czo mu złęgo záłłzkodzić może? *RejZwierc* 71v.

»sobie, (sam) u łiebie, sam w łobie, łobą, sam z łobą rozważyć« = *expendere secum* *Modrz* [*szyk zmienny*] (28:8:2:1:1): POłłuchay pilno kto chce powiełci moiey á rozwałł vłłbie łłowá moie *RejPs* 114; rozwałł łobie coł obiecował przodkom náłłym *RejPs* 133v, 22; *SeklKat* F4v; Ołttátek łłow łwyłttęgo Pyotrá łam z łobą rozwałł/ vłłrzyłł iż łye włłłttko ná Lutrá y vcznye yego przyłttáfi *KromRozm I* E2; *KromRozm II* p3v; *BielKom nlb* 4; Ale co wyele o thym piáć/ od prołttęgo przyłttádu to możem wzyác y łobie rozważyć. *GliczKsiąż* H4, D3, D5v, H3, I2, M7; Cyrus rozważywłłzy łam w łobie ty rzeczy/ co iednemu dziłł potym drugiemu przychodzi/ kazał go [*Krezusa*] od łmierći odwiełć/ á chować pocććiwie iáko ná krolá zależy. *BielKron* 112; Napierwey dzywuiác łie [*kardynał Kampeius*] tákim mężom zácnym cierpieć miedzy łobą tákie odmyennołci w náuce Piłłmá Swyłttęgo w ktorey przodkowye ich porodziłł łie [...]/ dla niektorych trochę porády wywrotow á łwego mniłmánia/ á nie rozważác [!; *zam. rozważając a. rozważywszy*] łobą [= *sobą a. z sobą*] gđzye ciágnie to powonienie/ á iáki koniec będzye mieć. *BielKron* 200, 81, 231; *GórnDworz* O8; *RejPos* 196v, 202, 235v, 326v; *RejPosWiecz*³ 99v; *RejZwierc* 14v, 18v, 21v, 57, 76v (15); á ktorzi teź nierozważywłłzy pirwey v łiebie łpraw [*negotiis non recte prius expensis*] o ktorych rádá ma być/ przychodzą do kołá rádneho *ModrzBaz* 27, 72.

Szeregi: »(i) rozważyć a (i) obaczyć (się)« [*szyk 2:1*] (3): Wczłym rodzicy myeliby łie obáćzyć/ á to łoby rozważyć/ iże potrzebá/ áby y łyny łwe ku temu y tákyemu rzemyłłłu wyedli. *GliczKsiąż* H3; A poććiwemu człówiekowi iáko tho iefł łłzkodliwy przymiot [*tj. pycha*]/ tho iuz káždy łnádnie y rozważyć y obaczyć może. *RejZwierc* 72, 83.

»rozmyłłić się, (a) rozważyć« (5): Gđy łie dobrze rozmyłłiłł á rozważyłł załługi tego y onego łudu/ naydzyełł to niełspráwiedliwie być od ćiebie *BielKron* 392v; *Mącz* 462a; *RejZwierc* 162v; *Paprup* F; *Calep* 300a.

»w głowę wziąć a rozważyć« (1): iż kto ono wżytko łobie w głowę weźmie/ á rozważy/ zaráz ofądzi iż białęłowy/ nigdy ku temu krełu przyść niemogą. *GórnDworz* V2.

W przeni (1)

Fraza: »żadna myśl rozważyć nie może« (1): A což tho zá zapłátá ma być náłz miły Pánie? oto iá małz opińáná z rozlicżnych głółow pińmá fwiętego/ iż iey obfitości/ bogáctwá/ á rołkołzy [...] żadne pińmo wypifáć/ żadna myśl rozważyć nie może. *RejPos* 263.

3. *Przedstawić do zastanowienia się; zaproponować, poinformować, pouczyć, upomnieć; facere intelligere PolAnt* [komu] (5) : á ták rozważywży im vpominał ie/ zwłázcżá Rákufzány/ Węgry/ Czechy/ y pogránicżne Niemce/ coby chćieli pońtępić ku obronie tákiey. *BielKron* 219v.

rozważyć co (2): [rozważyłá to Krolowi/ pokazawży mu że lię to w Polńzcze nie záchówuie *PlutBBud R*]. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym*. [*Cf 2. rozważyć co RejZwierc* 14v.]

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: *to* (1), *wszytko* (1); *zaimek względny* (3)] (3): A czo lię z nimi dzieie wżytko im rozwałcie *RejJóz* P6v; *RejZwierc* 90v; Náucżćie mię á vmilknę/ á w cżymbych zbłádził rozwałćie mi. *BudBib Iob* 6/24.

Szeregi: »rozważyć, rozwieść« (1): Iużći [przyjaciel w rozmowie] wżytko nadobnie rozważy/ rozwiedzie/ czoby mu lię do kogo y do ciebie łámeo nie podobáło/ y s cżegobyś lię łam w łobie pokáráć y pohámowáć miał. *RejZwierc* 90v.

»rozważyć a wyłóżyć« (1): pońłá do niego [*Pan do pustelnika*] Anyołá łwego/ áby mu one mieyfće [w lińcie św. *Pawła*] rozwałił á wyłóził. *RejZwierc* 174v.

Synonimy: 1. *rozmierzyć*; 2. *obaczyć, przepatrzeć, przypatrzeć się, rozbaczyć się, rozebrać, rozeznąć, rozliczyć, rozmiarkowác, rozmyślic, rozmyślic się, rozpatrzeć, roztrząsnąć, rozwieść*.

Formacje współrdzenne cf WAŻYĆ.

Cf 1. ROZWAŻENIE, ROZWAŻONY

RS, ALKa